

Talteori, Föreläsning 9

Summor av kvadrater

Jan Snellman¹

¹Matematiska Institutionen
Linköpings Universitet

Föreläsningsanteckningar på kurshemsidan <http://courses.mai.liu.se/GU/TATA54/>

Jan Snellman

Summa av två
kvadraterSumma av fyra
kvadraterAntal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

- ① **Summa av två kvadrater**
n ej summa två kvadrater
Produkter
p summa två kvadrater
- ② **Summa av fyra kvadrater**

Tre kvadrater ej tillräckligt
Produkter
Bevis för fyrkvadratsatsen

- ③ **Antal sätt att skriva som
summa kvadrater**

Summa av två
kvadratern ej summa två
kvadrater

Produkter

p summa två
kvadraterSumma av fyra
kvadraterAntal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Teorem

Låt n vara ett positivt heltal. Om $n \equiv 3 \pmod{4}$ så kan inte n skrivas som summan av två kvadrater (på heltal).

Bevis.

		x	0	1	2	3
		x^2	0	1	0	1
y	y^2					
0	0		0	1	0	1
1	1		1	2	1	2
2	0		0	1	0	1
3	1		1	2	1	2

Jan Snellman

Summa av två
kvadratern ej summa två
kvadrater

Produkter

p summa två
kvadraterSumma av fyra
kvadraterAntal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Lemma

Om m, n båda summor av två kvadrater, så ock mn .

Bevis.

Antag $m = a^2 + b^2$, $n = c^2 + d^2$. då

$$mn = (a^2 + b^2)(c^2 + d^2) = (ac + bd)^2 + (ad - bc)^2$$

□

Notera att om vi sätter $z = a + ib$, $w = c + id$, så $|z|^2 = z\bar{z} = a^2 + b^2$,
 $|w|^2 = w\bar{w} = c^2 + d^2$, $|z|^2|w|^2 = (a^2 + b^2)(c^2 + d^2)$,
 $|zw|^2 = (ac + bd)^2 + (ad - bc)^2$.

Summa av två
kvadrater

n ej summa två
kvadrater

Produkter

p summa två
kvadrater

Summa av fyra
kvadrater

Antal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Teorem

Varje primtal p med $p \equiv 1 \pmod{4}$ kan skrivas som en summa av två kvadrater.

Bevis.

Kommer senare. □

Notera att $2 = 1^2 + 1^2$, och att primtal $\equiv 3 \pmod{4}$ ej kan skrivas som en summa av två kvadrater.

Summa av två kvadrater

n ej summa två kvadrater

Produkter

p summa två kvadrater

Summa av fyra kvadrater

Antal sätt att skriva som summa kvadrater

Lemma

Om $p = 4m + 1$ primtal så finns positiva heltal x, y, k så att $x^2 + y^2 = kp$, $k < p$.

Bevis.

$$\left(\frac{-1}{p}\right) \equiv (-1)^{(p-1)/2} = (-1)^{2m} = 1 \pmod{p}$$

så -1 är en k.r. mod p . Alltså finns $0 < a < p$, $a^2 \equiv -1 \pmod{p}$. Så $p \mid (a^2 + 1)$, så $a^2 + 1 = a^2 + 1^2 = kp$ för något k . Eftersom

$$kp = a^2 + 1^2 \leq (p-1)^2 + 1 < p^2$$

följer det att $k < p$.

Summa av två
kvadrater

n ej summa två
kvadrater

Produkter

p summa två
kvadrater

Summa av fyra
kvadrater

Antal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Bevis (för att $p = 4k + 1$ summma två kvadrater)

- Låt m vara minsta heltal så att $mp = x^2 + y^2$. Vi kommer visa att $m = 1$.
- Antag $m > 1$, och sätt $a \equiv x \pmod{m}$, $b \equiv y \pmod{m}$,
 $-m/2 < a \leq m/2$, $-m/2 < b \leq m/2$. Då $a^2 + b^2 \equiv x^2 + y^2 = mp \equiv 0 \pmod{m}$.
- Så existerar k s.a. $a^2 + b^2 = km$.
- Vi har att $(a^2 + b^2)(x^2 + y^2) = (km)(mp) = km^2p^2$.
- Vi har också att $(a^2 + b^2)(x^2 + y^2) = (ax + by)^2 + (ay - bx)^2$
- Vidare så $ax + by \equiv x^2 + y^2 \equiv 0 \pmod{m}$, $ay - bx \equiv xy - yx \equiv 0 \pmod{m}$.
- $\left(\frac{ax+by}{m}\right)^2 + \left(\frac{ay-bx}{m}\right)^2 = km^2p/m^2 = kp$ (tryckfel i Rosen)
- Vi kommer att visa att $0 < k < m$, en motsägelse (alltså var $m > 1$ falskt)

Summa av två
kvadrater

n ej summa två
kvadrater

Produkter

p summa två
kvadrater

Summa av fyra
kvadrater

Antal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Bevis (fortsättning)

- $a^2 + b^2 = km$, $-m/2 < a \leq m/2$, $-m/2 < b \leq m/2$.
- Så $a^2 \leq m^2/4$, $b^2 \leq m^2/4$.
- Alltså $0 \leq km = a^2 + b^2 \leq m^2/4 + m^2/4 = m^2/2$.
- Alltså $0 \leq k \leq m/2$. Så $k < m$. Återstår visa att $k > 0$.
- Men om $k = 0$ så $a^2 + b^2 = 0$, så $a = b = 0$, så $x \equiv y \equiv 0 \pmod{m}$, så $m|x$ och $m|y$. Vidare $x^2 + y^2 = mp$, alltså $m^2|mp$, alltså $m|p$. Men $m < p$, så måste ha $m = 1$.

Summa av två kvadrater

n ej summa två kvadrater

Produkter

p summa två kvadrater

Summa av fyra kvadrater

Antal sätt att skriva som summa kvadrater

Teorem

Heltalet $n = \prod_p p^{a_p}$ kan skrivas som summa av två kvadrater omm a_p jämn för alla $p \equiv 3 \pmod{4}$.

Bevis

- 2 summa av två kvadrater
- Varje $p = 4k + 1$ summa av två kvadrater
- "Tvåkvadratsummighet" bevaras av produkt
- Varje kvadrat är summa av två kvadrater (tex sig själv plus noll i kvadrat)
- Så om a_p jämn för varje $p = 4k + 1$, så n produkt av heltal som är summa av två kvadrater, alltså summa av två kvadrater

Proof (contd)

- Antag nu att $p \equiv 3 \pmod{4}$, $a_p = 2j + 1$. Kommer att visa att n ej summa av två kvadrater.
- Antag, för motsägelse, att $n = x^2 + y^2$
- $d = \gcd(x, y)$, $a = x/d$, $b = y/d$, $m = n/d^2$, $\gcd(a, b) = 1$, $a^2 + b^2 = m$.
- $a_p = 2j + 1 = v_p(n)$, $k = v_p(d)$, $v_p(m) = 2j + 1 - 2k \geq 0$, alltså ≥ 1 . Så $p|m$.
- $\gcd(a, b) = 1$, $m = a^2 + b^2$, $p|m$, så $p \nmid a$.
- Så $aX \equiv b \pmod{p}$ lösbar, med lösning $X = z$, säg.
- $a^2 + b^2 \equiv a^2 + (az)^2 = a^2(1 + z^2) \pmod{p}$
- Men $a^2 + b^2 = m$, $p|m$, så $a^2(1 + z^2) \equiv 0 \pmod{p}$
- $\gcd(a, p) = 1$ så via cancellering $1 + z^2 \equiv 0 \pmod{p}$. Så $z^2 \equiv -1 \pmod{p}$. Men $\left(\frac{-1}{p}\right) = -1$ eftersom $p \equiv 3 \pmod{4}$. Motsägelse.

Summa av två kvadrater

n ej summa två kvadrater

Produkter

p summa två kvadrater

Summa av fyra kvadrater

Antal sätt att skriva som summa kvadrater

Summa av två
kvadrater

n ej summa två
kvadrater

Produkter

p summa två
kvadrater

Summa av fyra
kvadrater

Antal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Exempel

- $2^3 * 3^5 = 1944$ kan ej skrivas som summa av två kvadrater
- $2^3 * 13^3 = 17576$ kan skrivas som summa av två kvadrater, och vi kan tex få en framställning genom

$$2 = 1^2 + 1^2$$

$$2^2 = 2^2 + 0^2$$

$$2^3 = (1 * 2 + 0)^2 + (1 * 0 - 1 * 2)^2 = 2^2 + 2^2$$

$$13 = 2^2 + 3^2$$

$$13^2 = 13^2 + 0^2$$

$$13^3 = (2 * 13 + 3 * 0)^2 + (2 * 0 - 3 * 13)^2 = 26^2 + 39^2$$

$$2^3 * 13^3 = (2 * 26 + 2 * 39)^2 + (2 * 39 - 2 * 26)^2 = 130^2 + 26^2$$

Jan Snellman

Exempel

7 kan inte skrivas som en summa av tre kvadrater: modulo 8 så antar en kvadrat värdena 0, 1, 4, alltså (antag $x^2 \geq y^2 \geq z^2$)

x^2	y^2	z^2	$x^2 + y^2 + z^2$
0	0	0	0
1	0	0	1
4	0	0	4
1	1	0	2
4	1	0	5
4	4	0	0
1	1	1	3
4	1	1	6
4	4	1	1
4	4	4	4

Summa av två kvadrater

Summa av fyra kvadrater

Tre kvadrater ej tillräckligt

Produkter

Bevis för fyrkvadratsatsen

Antal sätt att skriva som summa kvadrater

Jan Snellman

Summa av två
kvadraterSumma av fyra
kvadraterTre kvadrater ej
tillräckligt

Produkter

Bevis för
fyrekvadratsatsenAntal sätt att
skriva som
summa
kvadrater**Teorem**

Om m, n båda summor av fyra kvadrater, så ock mn .

Bevis.

Antag $m = a^2 + b^2 + c^2 + d^2$, $n = e^2 + f^2 + g^2 + h^2$. Då

$$mn = (a^2 + b^2 + c^2 + d^2)(e^2 + f^2 + g^2 + h^2) = R^2 + S^2 + T^2 + U^2$$

med

$$R = ae + bf + cg + dh$$

$$S = af - be + ch - dg$$

$$T = ag - bh - ce + df$$

$$U = ah + bg - cf - de$$

Summa av två
kvadrater

Summa av fyra
kvadrater

Tre kvadrater ej
tillräckligt

Produkter

Bevis för
fyrekvadratsatsen

Antal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Vi kan använda oss av de "Hamiltonska heltalen"

$$\alpha = a + bi + cj + dk$$

$$\beta = e + fi + gj + hk$$

och deras normer (precis som vi använde komplexa tal för två kvadrater).

Kom ihåg:

$$i^2 = j^2 = k^2 = -1,$$

$$ij = k, \quad jk = i, \quad ki = j,$$

och i, j, k anti-kommuterar sinsemellan.

Summa av två
kvadrater

Summa av fyra
kvadrater

Tre kvadrater ej
tillräckligt

Produkter

Bevis för
fyrvadratsatsen

Antal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Lemma

Om $p > 2$ primtal så finns heltal $0 < k < p$ så att

$$x^2 + y^2 + z^2 + w^2 = kp$$

har en heltalslösning (x, y, z, w) .

Bevis

- Först hittar vi en heltalslösning till $x^2 + y^2 + 1 \equiv 0 \pmod{p}$, med $0 \leq x < p/2$, $0 \leq y < p/2$.
- Sätt $S = \{j^2 \mid 0 \leq j \leq (p-1)/2\}$, $T = \{-1 - j^2 \mid 0 \leq j \leq (p-1)/2\}$. Alla elems i S icke-kongruenta mod p , ty $j_1^2 \equiv j_2^2 \pmod{p}$ medför $0 \equiv j_1^2 - j_2^2 = (j_1 + j_2)(j_1 - j_2) \pmod{p}$, så $j_1 \equiv j_2 \pmod{p}$ eller $j_1 \equiv -j_2 \pmod{p}$, motsäger $0 \leq j \leq (p-1)/2$.
- På samma sätt, alla elems i T icke-kongruenta mod p .

Summa av två
kvadrater

Summa av fyra
kvadrater

Tre kvadrater ej
tillräckligt

Produkter

Bevis för
fyrvadratsatsen

Antal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Bevis (forts)

- S, T disjunkta, båda innehåller $(p+1)/2$ elems, så $S \cup T$ har $p+1$ elems
- Bara p kongruensklasser mod p
- Duvslagsprincipen ger: finns $0 \leq x, y \leq (p-1)/2$, $x^2 \in S$, $-1 - y^2 \in T$,
och $x^2 \equiv -1 - y^2 \pmod{p}$
- Så $x^2 + y^2 + 1 \equiv 0 \pmod{p}$
- Så $x^2 + y^2 + 1 = kp$ för något heltal $k > 0$
- Men $kp = x^2 + y^2 + 1 \leq 2((p-1)/2)^2 + 1 < p^2$, så $k < p$.

Summa av två
kvadrater

Summa av fyra
kvadrater

Tre kvadrater ej
tillräckligt

Produkter

Bevis för
fyrekvadratsatsen

Antal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Teorem

Varje primtal p kan skrivas som $p = x^2 + y^2 + z^2 + w^2$ med $x, y, z, w \in \mathbb{Z}$.

Bevis (skiss)

- Liknar beviset att $p = 4k + 1$ summa två kvadrater: använd lemma för att visa att $mp = x^2 + y^2 + z^2 + w^2$ något m , låt m vara minimalt, visa $m = 1$.
- Vi gör första halvan, hänvisar till Rosen för slutklämman
- $p = 2$ OK ty $2 = 1^2 + 1^2 + 0^2 + 0^2$
- m minsta pos så att $mp = x^2 + y^2 + z^2 + w^2$
- Antag, för motsägelse, att $m > 1$.

Summa av två
kvadrater

Summa av fyra
kvadrater

Tre kvadrater ej
tillräckligt

Produkter

Bevis för
fyrekvadratsatsen

Antal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Proof (contd)

- Kanske är m jämn?
- Då är ett jämnt antal av x, y, z, w jämna
- Byt namn och kan anta $x \equiv y \pmod{2}, z \equiv w \pmod{2}$
- $a = (x - y)/2, b = (x + y)/2, c = (z - w)/2, d = (z + w)/2$ heltal
- $a^2 + b^2 + c^2 + d^2 = \frac{1}{4}((x - y)^2 + (x + y)^2 + (z - w)^2 + (z + w)^2) = \frac{1}{2}(x^2 + y^2 + z^2 + w^2) = \frac{1}{2}mp$
- Motsäger minimaliteten för m
- Kanske att m är udda?
- Rosen: Nix!

Summa av två
kvadrater

Summa av fyra
kvadrater

Tre kvadrater ej
tillräckligt

Produkter

Bevis för
fyrekvadratsatsen

Antal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Teorem

Varje positivt heltal n kan skrivas som summan av fyra kvadrater.

Bevis.

- $n = \prod_p p^{a_p}$
- Varje p summa av fyra kvadrater
- Enligt produktlemmat, varje p^{a_p} summa av fyra kvadrater
- Samma lemma ger att n summa av fyra kvadrater

Summa av två
kvadrater

Summa av fyra
kvadrater

Tre kvadrater ej
tillräckligt

Produkter

Bevis för
fyrvadratsatsen

Antal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Exempel

$$3 = 1^2 + 1^2 + 1^2 + 0^2$$

$$5 = 2^2 + 1^2 + 0^2 + 0^2$$

$$4 = 2^2 + 0^2 + 0^2 + 0^2 = 1^2 + 1^2 + 1^2 + 1^2$$

$$15 = 3^2 + 2^2 + 1^2 + 1^2$$

$$20 = 4^2 + 2^2 + 0^2 + 0^2 = 3^2 + 3^2 + 1^2 + 1^2$$

Jan Snellman

Summa av två
kvadraterSumma av fyra
kvadraterAntal sätt att
skriva som
summa
kvadrater**Teorem**

$$\prod_j \frac{1}{1 - st^{j^2}} = \sum_n t^n \sum_v (c_{n,v} s^v)$$

där $c_{n,v}$ räknar antalet sätt att skriva n som en summa av v kvadrater (svagt växande).

Dessa olika sätt är nedkodade i motsvarande monom i

$$\prod_j \frac{1}{1 - st^{j^2} u_j}$$

Summa av två
kvadraterSumma av fyra
kvadraterAntal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Exempel

Koefficienten till t^{20} i

$$\prod_j (1 - st^{j^2} u_j)^{-1}$$

är

$$s^{20} u_1^{20} + s^{17} u_1^{16} u_2 + s^{14} u_1^{12} u_2^2 + s^{12} u_1^{11} u_3 + s^{11} u_1^8 u_2^3 + \\ s^9 u_1^7 u_2 u_3 + s^8 u_1^4 u_2^4 + s^6 u_1^3 u_2^2 u_3 + s^5 (u_2^5 + u_1^4 u_4) + s^4 u_1^2 u_3^2 + s^2 u_2 u_4$$

så vi ser att

- 20 kan skrivas som en summa av två kvadrater på det unika sättet $2^2 + 4^2$
- 20 kan skrivas som en summa av fyra kvadrater på det unika sättet $1^2 + 1^2 + 3^2 + 3^2$
- 20 kan skrivas som en summa av fem kvadrater på precis två sätt: $2^2 + 2^2 + 2^2 + 2^2 + 2^2$ och $1^2 + 1^2 + 1^2 + 1^2 + 4^2$

Summa av två
kvadraterSumma av fyra
kvadraterAntal sätt att
skriva som
summa
kvadrater

Exempel

Taylorutvecklingen, i t , av

$$\prod_j (1 - st^{j^2})^{-1}$$

börjar som

$$\begin{aligned} s^2 t^{20} + s^3 t^{19} + (s^3 + s^2) t^{18} + (s^3 + s^2) t^{17} + \\ st^{16} + s^3 t^{14} + s^2 t^{13} + s^3 t^{12} + s^3 t^{11} + s^2 t^{10} + \\ (s^3 + s) t^9 + s^2 t^8 + s^3 t^6 + s^2 t^5 + st^4 + s^3 t^3 + s^2 t^2 + st + 1 \end{aligned}$$

Vi ser att t^3, t^7, t^{15} saknas: 3, 7 är primtal kongruenta med 3 mod 4, och 15 innehåller 3 till udda exponent.